

AIVD ging te ver in afluisteren advocaten

Vijf vragen over Advocaten afluisteren

Burgers moeten toegang hebben tot rechtshulp zonder angst dat overheid meeluistert.

Door onze redacteur
Elsje Jorritsma

AMSTERDAM. De AIVD luistert al jaren advocaten af van het bekende mensenrechtenkantoor Prakken d'Oliveira. Dat blijkt uit het antwoord dat minister Plasterk deze week naar Prakken d'Oliveira stuurde, na een klacht die het kantoor eerder dit jaar had ingediend. De minister oordeelde dat de klacht gedeeltelijk gegrond was. De AIVD had gehandeld in strijd met de 'behoorlijkheidsnormen' door getapte gesprekken met advocaten uit te werken die 'evident niet relevant' waren voor enig onderzoek van de inlichtingendienst.

Advocaat Michiel Pestman van Prakken d'Oliveira wil een verandering van de praktijk. „We willen dat de

AIVD alleen na voorafgaande toestemming van een rechter advocaten kan afluisteren.”

1 Luisterde de AIVD structureel en doelbewust advocaten af van kantoor Prakken d'Oliveira?

Dat wordt niet duidelijk uit de brief. Er wordt onderscheid gemaakt tussen het rechtstreeks afluisteren van een advocaat - als zijn eigen lijnen getapt zijn - en het indirect afluisteren van advocaten: wanneer de AIVD de lijn van een ander tapt, en die ander met een advocaat belt. De minister heeft de klacht dat de advocaten rechtstreeks werden afgeluisterd ongegrond verklaard, zonder nadere motivering. Dat zou kunnen betekenen dat het wel gebeurt, maar dat het 'goed' gebeurt, namelijk volgens de geheime - interne beleidsregels van de AIVD. Of het betekent dat het niet gebeurt. Dat is dus niet duidelijk. Volgens minister Plasterk worden advocaten in ieder geval niet op grote schaal afgeluisterd. Daar zou hij nooit toestemming voor geven, zei zijn woordvoerder.

2 Worden de advocaten van het kantoor indirect afgeluisterd?

Ja, de advocaten van Prakken d'Oliveira zijn regelmatig als 'bijvangst' afgeluisterd. De AIVD onderzoekt dan een zogeheten 'target' en alle telefoongesprekken die zo iemand voert, worden opgenomen. Ook die met een advocaat. Belangrijker is of die gesprekken vervolgens ook werden uitgewerkt. Dat gebeurt alleen met de gesprekken die de AIVD belangrijk vindt. Die selectie was in veel gevallen te ruim, concludeerde de CTIVD, de toezichthouder op de geheime diensten. De CTIVD was het ook met advocaat Pestman eens dat er binnen de AIVD onvoldoende waarborgen waren dat dit indirect afluisteren van zogeheten 'verschoningsgerechtigden' (mensen die zich mogen beroepen op hun zwijgplicht, zoals advocaten en journalisten) gebeurt in overeenstemming met de regels.

3 Gesprekken van advocaten met cliënten zijn toch geheim?

Ja en nee. Een advocaat heeft verschoningsrecht, wat inhoudt dat hij

nooit tegenover de politie of een rechter hoeft te verklaren over gesprekken met zijn cliënten. Maar de politie en de AIVD kunnen afluisteren en meekijken met mails, en mogen dat soms ook. Met de politie is, na lang aandringen, sinds enige jaren de afspraak gemaakt om het frequent indirect afluisteren van advocaten te voorkomen, zegt Pestman. „Alle nummers van advocaten zijn in het afluistersysteem opgenomen en de opnameapparatuur slaat af als het nummer van een advocaat wordt gebeld.” Als de politie toch wil meeluisteren, bijvoorbeeld als de advocaat zelf verdacht wordt, moet een rechter daar toestemming voor geven.

4 Kan de AIVD nummers van advocaten niet blokkeren?

Dat is precies wat advocaat Michiel Pestman voorstelt. „We willen dat de AIVD alleen na voorafgaande toestemming van een rechter advocaten kan afluisteren.” Als nummers geblokkeerd zijn, worden advocaten niet meer 'als bijvangst' afgeluisterd. Maar een verzoek tot invoering van

dit systeem is door Plasterk in zijn brief resoluut afgewezen. De taak van de AIVD is het veiligstellen van het landsbelang en daarin moet de dienst niet te zeer worden gehinderd. Het is al zo dat de minister toestemming moet geven voor alle privacygevoelige operaties. Dat is volgens hem genoeg.

5 Is het eigenlijk erg dat de AIVD advocaten afluistert?

Ja. Dat vinden in ieder geval de advocaten, het CTIVD en ook minister Plasterk zelf. Burgers moeten zich tegen de verregaande bevoegdheden van de overheid kunnen verweren. Daarvoor moeten ze toegang hebben tot rechtshulp zonder angst dat diezelfde overheid meeluistert. Dat het afluisteren is gebeurd bij Prakken d'Oliveira is extra pijnlijk, omdat het kantoor veel principiële zaken voert, waarvan sommige tegen de staat. Advocaten van dit kantoor stonden bijvoorbeeld weduwen bij van mannen die in 1947 op Celebes standrechtelijk werden geëxecuteerd door Nederlandse militairen.